

ERDEM ETİĞİ NORMATİF MİDİR?

Berfin KART*

ÖZET

Normatif kuramlar belirli bir ilkeye ya da norma göre eylemeyi buyuran kuramlar olarak nitelenmektedirler. Buna göre onlar, iyi, kötü, doğru, yanlış gibi sıfatlar içeren yargılar ile yükümlülük içeren yargılar ortaya koymaktadırlar.

Erdem etiği de bu türden normatif bir kuram mıdır? Erdem etiği de deontolojik ve teleolojik kuramlar gibi normatif bir kuram mıdır? Bazı erdem etikçileri, onun Kant'ın "kesin buyruğu" ya da Mill'in "fayda ilkesi" gibi herhangi bir ilkesinin olmadığını söylerler.

Erdem etiği eylemde bulunan kişinin erdemlerini ya da karakter özelliklerini vurgularken, deontolojist ve teleolojik kuramlar eylemin sonuçlarını ya da eylemin dayandığı ilkeyi merkeze alırlar. Nasıl teleolojik kuramlar "doğru eylem" ile "eylemin mümkün olan en iyi sonuçları" ve "eylemin mümkün olan en iyi sonuçları" ile "mutluluk" arasındaki ilişkiyi gösteren bir ilkeye sahipse, erdem etiği de "doğru eylem" ile "erdemli eyleyen" arasındaki bağlantıyı gösteren bir ilkeye sahiptir.

Erdem etiği "yapılması gerekeni" bize söyleyen bir kuram olmadığı için, onun teleolojik ya da deontolojik kuramlara bir rakip olduğu da iddia edilemez. Bu bildiride "Etik normatif midir?" sorusunun yanında, "Erdem etiği normatif midir?" sorusu ayrıntılı bir biçimde ele alınarak yanıtlanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Erdem Etiği, Deontoloji, Teleoloji (Faydacılık), Normatiflik, Doğru Eylem.

* * *

Bugün "popülerleşen" etik, kökleri oldukça eskiye dayanan, Platon ve Aristoteles'ten günümüze hep varolmuş olan bir felsefe dalıdır. Bu süreç boyunca etik alanında yapılan çalışmaların önemli bir kısmı Aristoteles'in etik kuramını çıkış noktası olarak almışlardır. "İnsan"dan ve insanın akla sahip olan, yapıp-eden, isteyen, tavır takıman bir varlık¹ olmasından da hareketle, etik alanda, çeşitli problemler saptanmış, yeni yaklaşımlar ve/veya kuramlar ortaya konularak, bunlara çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır. Aynı etik problemleri farklı bir biçimde ele alan ya da farklı etik problemleri ele alan etik görüşler ortaya konmuştur. Bu etik görüşler, ele aldıkları bu problemlere benzer ya da farklı çözüm önerileri getirdikleri için çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulmuşlardır. Bu etik görüşlerin hareket noktalarını oluşturan, kimi zaman bilgisel olan kimi zaman da bilgisel olmayan farklı ya da benzer kabuller de bu

□ Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi.

¹ Takiyettin Mengüşoğlu, *Felsefeye Giriş*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000, s.13

kuramları sınıflandırmada etkili olmuşlardır. Sınıflandırılan bu kuramların her biri, içinde “Etik Nedir?” sorusu başta olmak üzere, bu sorudan türetilen ya da bu soruya verilecek yanıtın oluşumunda rolü olan başka bazı sorulara da yanıt aramışlardır. Sorulara verilen yanıtlarla birlikte ortaya konulan kuramlar, temel savları, ölçütleri bakımından birbiriyle kimi zaman uzlaşmış kimi zaman ise birbirine ters düşmüştür. Birer normatif kuram olarak bilinen deontolojist ve teleolojist kuramlar ile birlikte bugün “yeni” bir etik kuram olarak nitelendirilen erdem etiği (virtue ethics) kuramı da normatif bir kuram sayılmıştır.

Deontolojist ve teleolojist kuramlar, belirli bir durumda kendi eylemlerimiz ya da başkalarının eylemleri ile ilgili karar vermede yol gösteren, eylemin doğru, yanlış ya da yükümlülük olup olmadığıyla ilgili karar vermeyi, yargıda bulunmayı sağlayan, bir eylemi doğru-yanlış, yükümlülük ya da ödev yapan şeyin ne olduğuyla ilgili olan kuramlar olarak sınıflandırılırlar. Bir başka ifadeyle, bu kuramlar, etiğin, normlarla ya da ilke ve kurallarla ilgili normatif bir disiplin olduğunu ve temel görevinin de, “ya insanların ahlaksal eylem ve yargılarında başvurabilecekleri normlar getirme, yani “ne yapmamız gerektiğini söyleme” ya da normların değerlendirilmesine veya “rasyonel olarak” temellendirilmesine yarayacak meta-normlar türetme”² olduğunu kabul eden normatif etik kuramlar olarak görülürler.

Normatif kuramlar, belirli bir durumda kendi eylemlerimiz ya da başkalarının eylemleri ile ilgili karar vermede yol gösteren, eylemin doğru, yanlış ya da yükümlülük olup olmadığıyla ilgili karar vermeyi, yargıda bulunmayı sağlayan kuramlar olarak bilinirler. Bu kuramlar, “Bir eylem ne zaman doğrudur/yanlıştır?”, “Bir eylemi yapmak/yapmamak gerektiğine nasıl karar verebiliriz?”, “Ahlaksal olarak bir eylemin doğruluğu/yanlışı nedir?”, “(Ahlaksal olarak) ne yapmalıyız?” gibi sorulara da yanıt verebilme çabasıdadır. Böylelikle normatif kuramlar, bu türden kuramların öne sürdüğü ilke ya da kurallar aracılığıyla, neyin iyi ya da kötü olduğuna, neyin doğru ya da yanlış olduğuna, belirli bir durumda neyin yapılması neyin yapılmaması gerektiğine karar vermeye yönelik kuramlar olacaktırlar. Bu bağlamda normatif etik de, yaşamımızı nasıl sürdürmemiz gerektiğiyle ilgili bilgi veren ilkeler, kurallar sunacaktır.

Normatif kuramlarla ilgili bu belirlenime, etikte normatifiklik ya da kuramların normatifikliği ile ilgili yapılan son dönem etik tartışmalarına bakıldığında deontolojist, teleolojist kuramlarla birlikte bu geleneksel moral kuramlara kimi zaman ciddi bir rakip olarak sunulan, kimi zaman da bu ikisiyle uzlaştırılabileceği düşünülen, bu nedenle ya “yeni” ya da “yenilenmiş” bir kuram olarak nitelendirilen erdem etiği kuramının normatifiklik tartışmasının neresinde yer aldığı sorgulanır. Üçünü

²Ioanna Kuçuradi, *Approaches To Ethics, Approaches In Ethics And The Idea Of A 'Universal Ethics'*, Yayınlanmamış Bildiri.

uzlaştırma çabasındaki bazı erdem etiği savunucuları tarafından bu kuramın da, özellikle, normatif bir etik kuram olarak kabul edilmesi istenir.

Bu kuram, “...(1) eylem-merkezli etikten ziyade eyleyen merkezli bir etik olan; (2) Yapmaktan ziyade Olmak ile ilgilenen; (3) “Ne tür eylemde bulunmalıyım?” sorusundan ziyade “Ne tür insan olmalıyım?” sorusunu soran; (4) belirli deontik kavramlardan ziyade (doğruluk, ödev, yükümlülük) belirli aretaik kavramları (iyi, üstünlük-mükemmel, erdem) ele alan olarak gören; (5) etiğin belirli eylemlere kılavuzluk sağlayabilen ilkeler ya da kurallar üzerinde sistemli bir bütün olduğu düşüncesini reddeden bir kuram olarak tanımlanır”³. Bu nedenle de eylemin sonucuna değil de o eylemi belirleyen nedene bakan, “ödev” ve “yükümlülük” kavramlarına dayanan deontolojiyle; bir eylemin sonucuna bakan, “mutluluk”, “iyi bir yaşam”, “haz”, “insanın gelişimi” (human flourishing) kavramlarına dayanan teleolojiden, eylemi birer “*yapma*” olarak ele alan her iki etik görüşten de ayrıldığı savunulur. Bu karakteristik özelliklerine bakıldığında, eylemi ikinci plana attığı, önceliği eyleyene verdiği düşünülen erdem etiği kuramının, kimi erdem etikçilerine göre deontolojist ya da teleolojist kuramlardaki gibi, eylemin doğruluğuna ya da yanlışlığına ilişkin yargıda bulunmayı sağlayabilecek belirli bir ilkesi de yoktur. Bu nedenle de zaten normatif bir kuram olamayacaktır. Bu iddianın aksine, kimi erdem etikçilerince de erdem etiği kuramının *doğrudan dile getirilmemiş* olsa da, diğer normatif kuramlar gibi belirli bir ilkesinin olduğu ve erdemlerin de bir anlamda normlaştırılabilirler ileri sürülür. Faydacılığın “mutluluğu maksimize eden şeyi yap”, deontolojinin Kategorik İmperatifi gibi, bunlarla benzer olan erdem etiğinin de “erdemli eyleyenin (dürüst, adil, vs.) belirli koşullarda yapabileceği şeyi yap” biçiminde temel bir ilkesi, belirli bir “erdemler listesi” ve bu temel ilke ve erdemler listesinden türetilen “ilkeler listesi” vardır⁴. Bu bağlamda, erdem etiğinin de, erdemli

³ Rosalind Hursthouse, *On Virtue Ethics*, Oxford University Press, 2001, s.25

⁴Erdem etikçilerine göre, “dürüst eyle”, “adil olmayan biçimde eyleme”, “yardımsever olmayan biçimde eyleme” gibi örnekler “erdem-kuralları” arasında sayılmaktadır. Bunlar, erdem etikçilerinin kuramlarında sıkça dile getirdikleri ve görüşlerini temellendirmede kullandıkları örneklerdir. Onlara göre, normatif kuramlar gibi erdem etiği de eylemleri böyle nitelendirebilmemizin ölçütünün ne olduğuyla ilgilidir. Erdem etiğinin başarılı olabilmesi için, belirli durumlarda erdemli bir kişi olunabilmesi için, öncelikle erdemleri içeren bir listenin açık ve net bir biçimde oluşturulması, erdemlerin sayılıp dökülmesi gerekir. Erdem etiğinin doğru eyleme ilişkin tanımının başarılı olamamasının bir başka nedeni de, erdem etiğinin ilke/ilkeler listesine de ihtiyacının olmasıdır. Ancak bu şekilde erdem etiğinin de “doğru eylem”e ilişkin tanımı başarılı olabilecektir. Bu ilkeler listesinde ilkelerle birlikte bu ilkelere denk olan erdemler de bulunur. Özerkliğe saygı (respect for autonomy) bir ilkedir, bu ilkeye denk olan erdem saygılı değildir (respectfulness); kötü olmama (nonmaleficence) bir ilkedir, bu ilkeye denk olan erdem kötü niyetli

eyleyenin kim olduğunu, doğru eylemin ne olduğunu, “erdemli eyleyen” kavramından hareketle ‘iyi’ ve ‘doğru’ kavramlarının nasıl türetildiğini açıklayabileceği düşünülür. “Erdemli bir kişi olmak doğru olan şeyi yapmak için (zorunlu bir koşul olduğu kadar) yeterli bir koşuldur da”⁵. Bunu yaparken de erdem etiği aslında deontoloji ve faydacılığın izlediği yola benzer bir yol izlemektedir.

Deontoloji ve faydacılık, doğru eyleme ilişkin temel bir önermeyle başlayıp, bu önermeden hareketle ‘iyi’ ve ‘doğru’ kavramlarına ilişkin önerme ya da önermeler sunmaktadırlar. Faydacı kuramın, doğru eylem ile eylemin sonuçları, eylemin sonuçları ile mutluluk kavramı arasındaki bağlantıyı iki temel önermeyle açıkladığı düşünülür. Deontolojik kuramlarda da doğru eylem, ahlak kuralı ve rasyonellik arasında kurulan bağlantılara ilişkin temel önermeler ve bunlardan türetilmiş alt önermeler olduğu dile getirilir. Deontolojik ve faydacı kuramlara bakılarak, bu ikisine rakip olarak gösterilen “yeni normatif kuramda”da benzer bağlantıların olduğu, doğru eyleme ilişkin onun da bir tanımının bulunduğu, eylemlerin nasıl olması gerektiğine, ne yapmamız gerektiğine ilişkin tanımları içeren benzer bir iskeletin olduğu savunulur⁶. Faydacılığın doğruyu iyi açısından tanımlaması, deontolojinin iyiyi doğru olması açısından tanımlaması gibi, erdem etiği de (erdemli) eyleyen bakımından her ikisini –iyiyi ve doğruyu- tanımlayabilir. Tek bir eyleme bakıldığında ya da belirli bir durumda eyleyenin iki eylemden hangisini yapmayı tercih edeceğini ya da yapmaya karar vereceğini belirleyeceği durumda -iki eylemden birini

olmamadır (nonmalevolence); iyiliksever olma (beneficence) bir ilkedir, bu ilkeye denk olan erdem iyilikseverliktir (benevolence); adalet (justice) bir ilkedir, adalet ya da adillik ise (justice or fairness) bu ilkeye denk olan erdemdir.

⁵Daniel Statman (Editor), *Virtue Ethics: A Critical Reader*, Georgetown University Press, Washington, D.C, 1997, s.21

⁶ Faydacı kuramın önermelerinden ilki “doğru eylem” ile “sonuçlar” arasındaki bağlantıya işaret eden “eğer bir eylem en iyi sonuçları sağlayabiliyorsa doğrudur” önermesidir. Diğer önerme ise “en iyi sonuç” ile “mutluluk” kavramı arasındaki bağlantıyı dile getiren “mutluluğun en yüksek düzeye çıkarıldığı sonuçlar en iyi sonuçlardır” önermesidir. Deontolojist kuramların temel önermesi ise “eğer bir eylem, doğru bir ahlak kuralı ya da ilkesine göre ise doğrudur” biçiminde dile getirilir. Bu temel önermeden de, “doğru bir ahlak kuralı (ya da ilkesi) (1)evrenselleştirilebilir olan, (2)akıl tarafından yüklenen, (3) rasyonel varlıklar tarafından tercih edilebilen ahlak kuralı ya da ilkesidir” gibi bazı alt önermelerin türetilbildiği ileri sürülür. Erdem etiği kuramını uzlaştırma çabası içerisinde olan erdem etikçilerine göre, bu kuramın da, “bir eylem, eğer o eylem erdemli bir eyleyenin belirli koşullarda yaptığı bir eylemse doğrudur”, “bir erdem...bir karakter özelliğidir” biçiminde ifade edilebilen temel önermeleri; “erdemli bir eylemde bulunan kişi, erdemler olarak adlandırılan karakter özelliklerine sahip olan ve onları uygulayan biridir” biçiminde ifade edilebilen bazı alt önermeleri bulunmaktadır. Bkz. Rosalind Hursthouse, *On Virtue Ethics*, Oxford University Press, 2001, s.26-27.

“yapmayı tercih etme”, “yapmaya karar verme” aşamasında-, yani çözümlenemez ikileme (ya da trajik ikileme)⁷ karşılaşıldığında, temel ilkesinden hareketle erdem etiği de bir çözüm sunabilir. Böyle bir ikileme -eyleyenin, x ya da y eylemlerinden birini yapmak zorunda olduğu bir durumda- eyleyen kendisine “Bu durumda hangi eylemi yapmak ahlaksal bakımdan doğrudur?” sorusunu soracaktır. Deontolojik ve faydacı kuramlar açısından bakıldığında çözümlenemez bir ikileme çözüm getirmek daha kolaydır. “X’i mi yoksa y’yi mi yapmalıyım?” sorusuna deontolojistler “ahlak kuralı” bağlamında; faydacılar ise “mutluluğun maksimize edildiği sonuçlar” bağlamında yanıt vereceklerdir. Erdem etiğinin de yaşamda zaman zaman karşımıza çıkan, yanıtını bulamadığımız çözümlenemez ikilemlerle karşılaşıldığında, “Benim durumumda erdemli bir eyleyen olsaydı ne yapabilirdi?” sorusuna verebileceği yanıtla sunabileceği bir çözümü vardır. Burada önemli olan, “doğru eylem”in, “*erdemli biri*”nin değil “*erdemli bir eyleyen*”in yaptığı şey olduğuna dikkat edilmesi gerektiği ve buradan hareketle bu soruya verilebilecek yanıtla ikilemin aşılmasıdır.

Erdem etiğinin de belirli ilkelere sahip, ilkeler listesine benzer bir erdemler listesi olan, çözümlenemez bir ahlaksal ikileme karşılaşıldığında bir çözüm önerisi getirebilen bir kuram olduğunu temellendirmeye çalışmak, onun sadece “Nasıl bir insan olmalıyım?” sorusuna yanıt vermediğini, aynı zamanda “Ne yapmalıyım?”, “Ne yapmam gerekir?” sorularına da yanıt verme çabasında olduğunu açıkça gösterdiği düşünülür. Eylem ve erdem birbirini gerektirmesi gibi, karakter özellikleri ve ilkeler de birbirini gerekli kılar. Bu bağlamda, erdem etiği kuramı, “(kişisel) özellikler olmadan ilkeler boş, ilkeler olmadan (kişisel) özellikler kördür”⁸ ifadesiyle özellikle deontoloji ile uzlaşabilme isteğini bir kez daha gösterir. Böyle bir ilkeler ve erdemler listesinin anlamı ya da bu temellendirmenin amacı, onun da zaten, diğer iki normatif kuram gibi temel bir ilkesinin olduğunu ve bu ilkenin tüm erdemlere de uygulanabildiğini, bu bağlamda, bu temel ilkedeki hareketle zor koşullarda ya da ikileme kaldığımızda doğru eylem için yol göstericilik sağladığını göstererek erdem etiğinin normatifliğini gösterebilmektir. Böylece her üç kuramın da, içerik bakımından farklı olsalar da, böyle yargılarda bulunabilmeleri bakımından benzer oldukları gösterilerek, normatif etikte üçlü bir yaklaşım olduğu temellendirilmek istenir. Erdem etiğinin “yapmamız gereken şeyi bize söylememesi”nden

⁷“Çözümlenemez bir ahlaksal ikileme genellikle, x’i yapmanın ya da y’yi yapmanın eşit biçimde yanlış olduğu, ancak kişinin x ya da y’den birini yapmak zorunda olduğu veya iki ahlaksal gerekliliğin çatıştığı, ama bunlardan birinin diğerine (neredeyse) hiçbir üstünlük sağlayamadığı durum olarak belirlenir” Bkz. Rosalind Hursthouse, *On Virtue Ethics*, Oxford University Press, 2001, s.44.

⁸William Frankena, “*A critique Of Virtue Based Ethics*”, (Edit. POJMAN, Louis) P. Moral Philosophy: A Reader, Hackett Publishing Company, Second Edition, 1998, s. 266.

ötürü, teleolojik ya da teleolojik olmayan (yani deontolojik) kuramlar için bir rakip olmadığı iddiasına sadece itiraz edilmeyerek tersinin doğruluğu da gösterilmek istenir: “Erdem etiği normatiftir”. Erdem etiğinin normatifiğini ispatlama çabası etikteki normatifik tartışmasının bugün de aynı biçimde devam ettiğine de işaret eder. Oysa ki, etiğin insanların ahlaksal eylemlerinde, yargılarında başvurabilecekleri normlar getirme, belirli bir durumda ne yapılması gerektiğini söyleme gibi bir yükümlülüğü yoktur. Etik normatif olmak zorunda da değildir. “Etik ne ‘mutluluğun’, ‘iyi’nin ne olduğunu ortaya koymaya çalışan –bu arada bize neyi yapmamız neyi yapmamamız gerektiğini söyleyen- normatif bir disiplin, ne de yalnızca ‘iyi’, ‘ödev’, ‘sorumluluk’ gibi terimlerin çözümlenmesi ve etik yargıların temellendirilmesiyle uğraşan bir üst dildir”⁹.

Etik, insan fenomenleriyle birlikte ele alınan, doğrulanıp yanlışlanabilen bilgi üretebilen bir felsefe dalıdır¹⁰. Etik için bunu söyleyebiliyorsak erdem etiği için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Erdem etiğinin böyle bir özelliğe sahip olduğunu düşünerek de diğer etik kuramlar gibi belirli bir sınıfa dahil etmek, uzlaştırmak istemek bu bağlamda gereksiz bir çabadır. Erdem etiğinin normatifiğinin temellendirilmesinde adı geçen “erdemler” etik ilişkideki, etik kişi değerleridir. “Etik kişi değerleri, etik ilişkide ve belirli bir şekilde eylemde bulunmakla elde edilen kişi özellikleridir. Bu ‘etik kişi değerleri’* daha kapsamlı bir kümenin, ‘kişi değerleri’ nin (bir anlamda kişi özelliklerinin) bir alt kümesidir; bir başka deyişle ‘geleneksel adıyla erdemlerin’ bir bütünüdür”¹¹. Bu erdemler ise Aristoteles’in de karakter erdemleri adını verdiği yapa yapa edinilen, insan doğasında var olan, yapıp etmelerle gerçekleşen olanaklardır. Etik eylemde de bu olanakların gerçekleşmesi söz konusudur. Ancak burada nerede, ne zaman, kime, ne yapılacağına *belirlenmişliği* söz konusu değildir. Burada önemli olan, akıl aracılığıyla, enine boyuna düşünerek, “gerektiği zaman, gereken kişilere karşı, gerektiği için, gerektiği gibi”¹², belirli her bir tek durumda bir eylemi yapmayı ya da yapmamayı tercih etmedir. Böylelikle, her bir tek şeyde -kişiler, yapıp etmeler söz konusu olduğunda- doğru yargıda bulunacak, doğru ya da iyi olanı görececek olan, kime, niçin, ne zaman, ne kadar, nasıl davranacağını bilen kişi de erdemli bir kişi olacaktır. Böyle

⁹Harun Tepe, *Etikte Yaklaşımlar Ve Kuçuradi Etiği, Essays In Honour Homour Of Ioanna Kuçuradi*, Sevgi İyi (Editor), Journal Of Turkish Studies, Volume:25, 2001, s.287.

¹⁰Ioanna Kuçuradi, *Approaches To Ethics, Approaches In Ethics And The Idea Of A ‘Universal Ethics’*, Yayınlanmamış Bildiri.

* Bkz. Ioanna Kuçuradi, *Etik*, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 1999.

¹¹ A.g.e., 174.

¹² Aristoteles, *Nikomakhos’a Etik*, Çev.Saffet Babür, Ayraç Yayınları, Ankara, 1998, s.32.

bakıldığında, belirli bir durumda kendi eylemlerimiz ya da başkalarının eylemleri ile ilgili karar vermede yol gösterecek, eylemin doğru, yanlış ya da yükümlülük olup olmadığıyla ilgili karar vermeyi, yargıda bulunmayı sağlayacak olan, neyin iyi ya da kötü, neyin doğru ya da yanlış olduğuyla, belirli durumlarda yapılması ya da yapılmaması gerektiğiyle ilgilenen, yaşamın nasıl sürdürülmesi gerektiğini belirleyen, eylemlerimizi “düzenleyen” ilkelere, kurallara, “...gerek” ya da “...malısın” biçimindeki yargılara ihtiyaç da yoktur.

Sonuç olarak, erdem etiği kuramı sadece içerik ve bazı karakteristik özellikleri bakımından diğer iki normatif kuramla örtüşmediği için normatif bir kuram olarak düşünülemez gibi, bir tür etik kuram olarak da, etiğin insanların ahlaksal eylemlerinde, yargılarında başvurabilecekleri normlar getirme, belirli bir durumda ne yapılması gerektiğini söyleme gibi bir yükümlülüğünün olmamasından ötürü de normatif olamayacaktır. Nasıl ki etik normlarla, ilke ya da kurallarla ilgili bir disiplin değilse ve esas görevi de “ne yapmamız gerektiğini söyleme”, eylemlerimizde başvurabileceğimiz normlar getirme ya da normların değerlendirilmesi için meta-normlar türetme değilse, erdem etiğinin de böyle bir kaygısı olmayacaktır. İnsan zaten, akli aracılığıyla, enine boyuna düşünerek, “gerektiği zaman, gereken kişilere karşı, gerektiği için, gerektiği gibi”¹³, belirli her bir tek durumda bir eylemi yapmayı ya da yapmamayı tercih edebilecektir. Erdem etiğinin normatifliği tartışması sadece bir sınıflandırma, bir tür dahil etme çabasıdır.

* * *

(Is Virtue Ethics Normative?)

ABSTRACT

---

¹³ A.g.e., s.32.

Normative theories are seen as the ones which prescribe acting according to some principles or norms. They put out judgments that include attributes such as good, bad, wrong, right and also judgments dealing with obligations.

Is virtue ethics this kind of theory? Is it a normative theory like deontological and teleological ones. Some virtue ethicists claim that virtue ethics does not contain any principles or norms, such as Categorical Imperative of Kant and Utilitarian principle of J. S. Mill.

Virtue ethics emphasis the virtues or character traits of the agent, while deontology and utilitarianism the principles or results of the action. Virtue ethics also has a principle which shows the relationship between "right action" and "virtuous agent" as teleological theories that show the relationship between "right actions" and "the best consequences of an action", and "the best consequences of an action" and "happiness".

Since virtue ethics does not tell us what should be done, it can not be claimed as a rival theory to deontological and teleological ones. In this paper, in addition to the question "whether the ethics is normative?", the question "Is virtue ethics normative?" is going to be tackled and answered in detail.

Keywords: *Virtue Ethics, Deontology, Teleology (Utilitarianism), Normative(ness), Right Action.*

Kaynakça

- ARİSTOTELES. *Nikomakhos'a Etik*, Çev.Saffet Babür, Ayraç Yayınları, Ankara, 1998.
- FRANKENA, William. "A critique Of Virtue Based Ethics", (Edit. POJMAN, Louis) P. Moral Philosophy: A Reader, Hackett Publishing Company, Second Edition, 1998.
- HURSTHOUSE, Rosalind. *On Virtue Ethics*, Oxford University Press, 2001.
- KUÇURADİ, Ioanna. *Approaches To Ethics, Approaches In Ethics And The Idea Of A 'Universal Ethics'*, Yayınlanmamış Bildiri.
- KUÇURADİ, Ioanna. *Etik*, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 1999.
- MENGÜŞOĞLU, Takiyettin. *Felsefeye Giriş*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000.
- STATMAN, Daniel (Editor). *Virtue Ethics: A Critical Reader*, Georgetown University Press, Washington,D.C, 1997.
- TEPE, Harun. "Etikte Yaklaşımlar Ve Kuçuradi Etiği", *Essays In Honour Homour Of Ioanna Kuçuradi*, Sevgi İyi (Editor), Journal Of Turkish Studies,Volume:25, 2001.